

VERTROUWELIJK

MAANDOVERZICHT

No. **12** 1971

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

I N H O U D

No. 1.075.876	blz.
Het congres van de Rode Jeugd(m.l.)	1
De relatie van de CPN tot de internationale communistische beweging	5
De nationale activiteit van de CPN	8
De stand van zaken in de CPN op organisatorisch terrein	10
De CPN op sociaal-economisch terrein	12
De Vereniging "Nederland-USSR"	15
De inzet van de pro-Russische communisten ten behoeve van de Europese Veiligheid	16
De mantelorganisaties van de CPN	18
De pro-Chinese beweging in Nederland	19
Toenemende activiteit van Spaanse CP in Nederland	19
Het 4e Congres van de BWA	21
GIEREK's machtspositie hechter na het Poolse partijcongres	24

Het congres van de Rode Jeugd (marxistisch-leninistisch)

In de loop van 1971 zijn in de Rode Jeugd meningsverschillen ontstaan tussen de afdeling Amsterdam en de éénmans-afdeling Kampen enerzijds en de overige afdelingen anderzijds, zulks naar aanleiding van de gewelddadige activiteiten en de theoretische rechtvaardiging daarvan door de afdeling Eindhoven. De afdeling Amsterdam en de Kampenaar, die deze "terroristische lijn" verwierpen, poogden aanvankelijk door middel van een aantal tegen de RJ-Eindhoven gerichte publicaties de landelijke RJ-organisaties voor hun standpunt te winnen. Toen hier echter niet of in negatieve zin op werd gereageerd, besloten de Amsterdammers het heft in eigen hand te nemen en organiseerden zij, buiten de landelijke organisatie om, een zogenaamd landelijk congres van de Rode Jeugd (ml).

"Ons politiek optreden", zo schreef de RJ-Amsterdam in de voor het congres uitgegeven discussiegron#slag, "ondervindt ernstige hinder "van de naam die de Rode Jeugd door het naar buiten treden van de ter- "roristische lijn krijgt. Deze toestand is onhoudbaar en alleen een "congres kan hier een oplossing bieden. Bij het in gebreke blijven van "het landelijk bestuur moeten wij het initiatief nemen. Alleen door "strijd kunnen tegenstellingen opgelost worden."

Het doel van het congres was dan ook tegenover de "terroristische lijn" van de afdeling Eindhoven de "massa-lijn" van de afdeling Amsterdam te stellen en om "de laatste ontwikkelingen in de Rode Jeugd vast te leggen en duidelijkheid te scheppen voor het Nederlandse volk".

Om hieraan ook buiten de afdelingen Amsterdam en Kampen bekendheid te geven, zonden de organisatoren uitnodigingen aan alle andere Nederlandse marxistisch-leninistische organisaties. Per organisatie mochten drie deelnemers als "waarnemer" het congres bijwonen; deze waarnemers werden opgeroepen een discussiebijdrage te leveren, zij het op daarvoor aangegeven en beperkte spreektijden. "Op deze wijze hopen wij het congres te maken tot iets waar alle aanwezigen nauw bij betrokken zijn", aldus de uitnodiging.

De opkomst was echter gering: niet meer dan ongeveer 25 personen (inclusief de waarnemers) namen aan het congres deel. Van de landelijke RJ-leiding, tegenstandster van de Amsterdamse lijn, verschenen twee vertegenwoordigers slechts om te verklaren dat het congres onreglementair was, waarna zij onmiddellijk weer vertrokken.

De opvattingen van de RJ (ml)

Volgens de opvatting van de RJ (ml) is de sociaal-economische situatie in West-Europa aan het verslechteren. Hierdoor komen de aan het kapitalisme inherente tegenstellingen tussen het kapitaal en de arbeidersklasse steeds duidelijker naar voren, hetgeen resulteert in een verhoging van de strijdbaarheid van met name de Nederlandse arbeidersbeweging. Deze toename van de strijdbaarheid uit zich vooral in een toename van het aantal stakingen gedurende de laatste jaren. Tot nog toe is er echter van deze tendens onvoldoende geprofiteerd door de arbeidersbeweging, aangezien er volgens de RJ (ml) nog steeds geen revolutionaire voorhoede bestaat die leiding kan geven aan de "massa van de arbeiders", de arbeidersklasse. De RJ (ml) stelt zich dan ook ten doel voorwaarden te scheppen voor de opbouw van een "werkelijk marxistisch-leninistische partij", een partij die dient voort te komen uit de arbeidersklasse en die door acties tegen "het kapitaal" de ervaringen opdoet die noodzakelijk zijn voor het verhogen van het politieke bewustzijn en de organisatiegraad van de organisatie.

"De omstandigheden eisen dat communisten openlijk voor de massa's komen en dat wij op een geplande manier de leugens van de imperialisten en revisionisten blootleggen om op die manier leiding te geven aan de meest bewuste arbeiders. Ons uiteindelijke doel is een gewelddadige revolutie tegen het monopoliekapitaal en zijn knechten in Nederland. Maar deze strijd zal verschillende fasen doormaken."

De opvattingen van de RJ-Eindhoven

Hierin ligt het meningsverschil in de theorie tussen de Amsterdammers en de Eindhovenaren. De landelijke voorzitter van de RJ, de Eindhovenenaar WUBBEN, die de Eindhovense theorie op schrift heeft gesteld (in het RJ-blad Voorwaarts) meent dat het de taak van een ml-organisatie in West-Europa is acties te voeren ter ondersteuning van de "onderdrukte en uitgebuite massa's in de derde wereld", aangezien de klassenstrijd mondiaal gezien uitsluitend beslecht kan worden door de opstand van de derde wereld (het platteland) tegen het monopoliekapitalisme in het geïndustrialiseerde westen (de steden). Hij beroept zich hierbij op de "omsingelingstheorie" van LIN-PIAO (die overigens van het politieke toneel verdwenen is), inhoudende dat de wereldrevolutie overeenkomstig de revolutie in China zal verlopen, waar de steden, machtscentra van het kapitalisme, omsingeld en veroverd

werden door de boeren vanuit het platteland onder leiding van de communistische partij. In deze uitleg neemt WUBBEN aan, dat de arbeidersklasse in het geïndustrialiseerde westen dermate geïntegreerd is in de kapitalistische samenleving, dat van haar geen (mondiaal) beslissende strijd meer kan uitgaan. De RJ dient dan ook, volgens WUBBEN, het kapitalisme in Nederland door gewelddadige acties te desorganiseren, om zodoende de revolutie in de derde wereld te ondersteunen.

Besluiten van de RJ (ML) Amsterdam en Kampen

Dit terrorisme is door de RJ Amsterdam ten sterkste veroordeeld. In de persverklaring die naar aanleiding van het congres is uitgegeven stellen de Amsterdammers:

"Het zogenaamd niet kunnen en willen organiseren van de massa is een grove onderschatting van de Nederlandse arbeidersklasse, die juist in de laatste jaren haar openlijke strijd tegen het monopoliekapitaal verheft. De reactionaire theorieën van de terroristen worden in praktijk gebracht door het plegen van aanslagen en het bedreigen met de dood en in elkaar slaan van aanranders.* Van de uitingsvorm van het kleinburgerlijk socialisme, namelijk het terrorisme, zijn ze nu afgegleden tot het fascisme".

De RJ (ml) heeft besloten "het volk politieke en organisatorische leiding te geven in de klassenstrijd en aldus de grondslag te leggen voor een werkelijk Marxistisch-Leninistische partij in Nederland".

Als organisator in deze fase heeft zij de cel gekozen, een min of meer zelfstandige "volgens richtlijnen van de gehele organisatie optredende eenheid van circa 3 RJ-leden, met als taak nieuwe leden te winnen, propaganda te voeren in bedrijven en buurten, arbeiders te organiseren bij wantoestanden in de bedrijven en de strijd voor verbeteringen in het bedrijf te verbinden met politiek werk".

*Op 18 november 1971 gaf de RJ-afdeling Breda een persbericht uit, waarin aangekondigd werd dat deze afdeling een "patrouille heeft opgericht die meisjes en vrouwen uit het volk tegen aanranders zal beschermen".

Conclusie

Ook al gezien de geringe opkomst (25 personen) is dit congres voor de organisatoren geen onverdeeld succes geworden. Eigenlijk hebben de RJ-afdelingen Amsterdam en Kampen zich definitief buiten de landelijke organisatie geplaatst. Tegen de verwachting van de organisatoren in hebben zich te Amsterdam geen sympathisanten van andere afdelingen bij de RJ (ml) aangesloten. Het enige lichtpuntje tijdens het congres was de overeenstemming tussen de RJ (ml) en de aanwezige "waarnemers" in de afkeuring van de "Eindhovense terroristen". De Rode Jeugd is dus feitelijk uiteengevallen. De landelijke RJ heeft de Amsterdammers aangekondigd dat allen die aan het congres hebben deelgenomen, zullen worden geroyeerd. Zelf zal ze haar activiteiten normaal voortzetten en o.m. pogen in verschillende plaatsen nieuwe afdelingen op te richten.

*
* *

De relatie van de CPN tot de internationale communistische beweging

De CPN heeft in 1971 haar beleid van toenadering tot de internationale communistische beweging, waarvan reeds in 1969 de eerste symptomen zich voordeden, in versterkte mate voortgezet. Terugblikkend over de periode vanaf november 1969, toen de CPN zich door middel van een brief richtte tot de CPSU, bemerkt men dat de partij op grond van steeds wisselende argumenten een nauwer contact met andere communistische partijen voorstaat.

Tijdens het 23ste partijcongres (febr. 1970) werd door oud-partijvoorzitter De GROOT gesteld: "De arbeidersbeweging zal internationaal zijn of zij zal niet zijn." Op basis van deze overtuiging, die in 1971 onder meer tot uitdrukking werd gebracht in de door de heer De GROOT vervaardigde brochure over Rosa LUXEMBURG en tijdens de partijbestuurszittingen van 8 mei en van 27 en 28 november, heeft de CPN in 1970 haar stellingname inzake internationale kwesties (bv. de inval in Tsjecho-Slowakije, de situatie in het Midden-Oosten) meer in overeenstemming gebracht met die van de CPSU, in de verwachting met die partij tot een betere verstandhouding te kunnen komen. Hoewel door het in juli 1970 ontvangen antwoord van de CPSU die hoop voorlopig de bodem werd ingeslagen, heeft de partij er toch voor gezorgd de verhouding niet verder te verslechteren. Voor de uitnodiging om een CPN-delegatie het 24ste CPSU-congres (maart 1971) te doen bijwonen, is met grote omzichtigheid een oplossing gekozen, die beide partijen in hun waarde liet.

In versterkte mate heeft de CPN na de afwijzende reactie van de CPSU in juli 1970 aansluiting pogen te verkrijgen met andere, met name Westeuropese partijen, er daarbij echter voor wakend de CPSU-invloed, die zij in vele partijen aanwezig acht, buiten de eigen rijen te houden met behulp van het beginsel van autonomie. Zo heeft de CPN deelgenomen aan de conferentie van Westeuropese communistische partijen, die in januari 1971 in Londen werd gehouden en gewijd was aan de strijd tegen de multi-nationale ondernemingen. Hoewel de CPN-delegatie niet aan het gemeenschappelijk communiqué wilde meewerken, omdat niet werd voldaan aan de voorwaarden die de CPN had gesteld om de autonomie van de betrokken partijen te garanderen, heeft de partijleiding de conferentie toch als nuttig beoordeeld, omdat

inzicht verkregen was in de situatie waarin andere partijen zich bevinden. Als praktische consequentie verbond de CPN aan de Londense bijeenkomst een solidariteitsactie met de stakende scheepsbouwarbeiders aan de Upper Clyde (augustus 1971). De tegen de Engelse toetreding tot de E.E.G. gerichte openbare vergadering, die de CP-Groot-Brittannië in september organiseerde, werd door de CPN beschouwd als een door de CPSU niet gewenste voortzetting van de conferentie van Londen. Zij was dan ook gaarne bereid een vertegenwoordiger naar de bijeenkomst af te vaardigen.

De ontmoeting in Londen in januari 1971 leidde tot bilaterale contacten met de Spaanse en Noorse communistische partij. De besprekingen met de Spaanse partij, die in maart te Amsterdam werden gehouden, werden afgesloten met een gemeenschappelijk communiqué, dat echter geen standpunt bevatte inzake de voorwaarden waaraan relaties tussen communistische partijen moeten voldoen om behoud van de autonomie te garanderen. De besprekingen met de Noorse CP waren van informele aard en werden gevoerd door de heer De GROOT tijdens diens vakantietrip door Noorwegen in juni 1971.

De bilaterale contacten werden voortgezet toen een "zwarte" delegatie van de (Noord-) Koreaanse Werkers Partij (KWP) van 30 november tot 7 december te gast was bij de CPN. Uit de partijbestuurszitting, die aan de besprekingen voorafging, werd duidelijk dat men van CPN-zijde onder meer wilde beraadslagen over de mogelijkheden om een "alternatieve", d.w.z. niet onder revisionistische Sowjetleiding staande eenheid in de internationale communistische beweging tot stand te brengen. De noodzaak daartoe baseerde de partijleiding op de huidige situatie in de wereld, die volgens haar gekenmerkt wordt door enerzijds een naar de definitieve ondergang tenderende crisis in het kapitalistische systeem en anderzijds een afbrokkelende Sowjet-invloedssfeer, zich onder meer manifesterend in de toenemende internationale betekenis van de Chinese Volksrepubliek, de houding van de Roemeense CP ten opzichte van de CPSU en de "stille proletarische revolutie" in Polen sinds de onlusten in december 1970. De besprekingen met de KWP werden bij uitstek geschikt geacht voor een initiatief in deze zaak, omdat het KWP-standpunt inzake internationale aangelegenheden dat van de CPN nabij komt en omdat via de KWP mogelijk de Chinese CP bij een eventueel initiatief betrokken zou kunnen worden. Utlatingen van partijleiders en het feit dat geen

gemeenschappelijk communiqué, hoe vaak ook, werd gepubliceerd, doen vermoeden dat de CPN-verwachtingen omtrent een Nederlands-Koreaans initiatief niet zullen kunnen worden gerealiseerd.

Hoewel de CPN in het afgelopen jaar van de wens tot internationaal contact duidelijk blijkt heeft gegeven, heeft zij er niet toe kunnen besluiten aan de verzoeken van een aantal CP'en om een afvaardiging op hun congressen aanwezig te doen zijn, gevolg te geven. De reden daarvoor ligt in de CPN-opvatting, dat congressen veelal door de CPSU gebruikt worden om de interne gang van zaken in andere partijen te beïnvloeden en dat de aanwezigheid van delegaties door de congresserende partij vaak wordt beschouwd als een bewijs van instemming met het gevoerde beleid. De CPN-leiding heeft echter in tegenstelling tot voorgaande jaren, op de uitnodigingen steeds hoffelijk gereageerd door het sturen van een begroetingsschrijven.

Verwacht mag worden dat de CPN ook in 1972 haar pogingen om tot een betere verstandhouding met andere communistische partijen te komen, op voorzichtige wijze zal voortzetten.

* *

De nationale activiteiten van de CPN

De nationale activiteiten van de CPN, gericht op de eenheid van alle werkers, hebben in 1971 een weinig homogeen beeld te zien gegeven. De verkiezingen voor de Tweede Kamer, op 28 april gehouden, werden door de partijleiding als teleurstellend gekarakteriseerd; enerzijds omdat men de winst van één zetel niet evenredig achtte aan de gewonnen invloed, anderzijds omdat de verwachtingen waarop de verkiezingscampagne was gebaseerd (een door de progressieve concentratie gevormd kabinet, dat om te kunnen regeren van de steun van de CPN-fractie afhankelijk zou zijn) niet werden gerealiseerd. Op grond van deze zienswijze en wellicht ook vanwege de ondergeschikte rol, die de CPN gedwongen was te vervullen bij de op 17 april door de vakbeweging in Groningen georganiseerde demonstratie, stelde partijvoorzitter HOEKSTRA in de partijbestuurszitting van 8 mei dat het noodzakelijk was de coöperatieve opstelling tegenover Fvda en NVV te laten varen en het eigen gezicht van de CPN duidelijker naar voren te laten komen.

Van die "hardere" opstelling is in de praktijk maar weinig gebleken. Tijdens de "GKU-affaire" (reorganisatie Groninger Kleding Unie) in juli bleek de CPN maar al te graag bereid haar activiteiten met die van anderen te bundelen toen de gelegenheid daartoe zich voordeed. En de aanbeveling van het verbondsbestuur van het NVV aan de aangesloten bonden om, o.a. ten aanzien van communisten een soepeler toelatingsbeleid te voeren (november 1971), gaf het dagelijks bestuur van de CPN aanleiding op te roepen tot massale toetreding tot het NVV. Toetreding tot het NVV werd door de heer HOEKSTRA in de partijbestuurszitting van 27 en 28 november met name noodzakelijk geacht tegen de achtergrond van de ernstige crisis in het kapitalistische systeem, die met behulp van alle krachten moet worden verscherpt door strijd te voeren voor verhoging van de lonen om zo mogelijk de definitieve ineenstorting van het systeem te bespoedigen. Voor de buitenwacht wordt echter als CPN-opvatting voorgesteld, dat de eis tot loonsverhoging dient om te voorkomen dat de gevolgen van de crisis op de arbeiders worden verhaald.

Een door de CPN reeds meerdere malen gehanteerde methode om invloed uit te oefenen op terreinen waar een initiatief met een duidelijk CPN-signatuur niet zou worden geaccepteerd, bestaat uit het oprichten van mantelcomité's. Eind augustus werd een poging gedaan

invloed te doen gelden op de Nederlandse buitenlandse politiek. Aan een groot aantal personen "uit verschillende democratische en progressieve kringen van de bevolking" werd verzocht zitting te willen nemen in een "Landelijk comité tot wijziging van de Nederlandse buitenlandse politiek". Het initiatief heeft blijkbaar niet de gewenste reacties opgeleverd, want in partijkringen is het sinds enige maanden opvallend stil geworden rond het comité. In een ander CPN-initiatief - het op 11 september door de heer MEIS op een persconferentie aangekondigde voornemen tot het organiseren van een "congres voor de Groningse bevolking" - zit tot nu toe ook nog weinig vaart. Aanvankelijk werd gesuggereerd dat dit "congres" nog in 1971 zou plaats vinden, doch medio december liet het voorbereidingscomité weten dat het volkscongres zeker niet voor maart 1972 zou kunnen worden gehouden.

*
* *

De stand van zaken in de CPN op organisatorisch terrein

De noodzaak van doorbreking van de in de partij-activiteiten optredende stagnatie en vervlakking, reeds op het 23ste partijcongres aan de orde gesteld, vormde onderwerp van bespreking in vrijwel alle vergaderingen die door het partijbestuur in het afgelopen jaar werden gehouden. Bij herhaling werd er daarbij op gewezen dat om tot verbetering te komen vervanging van partijfunctionarissen tot in de hoogste partijregioenen noodzakelijk zal zijn. De periode tot het volgende congres (26, 27 en 28 mei 1972) zal gebruikt dienen te worden om de partijorganisatie op alle niveaus aan een kritisch onderzoek te onderwerpen.

Hoewel in de meeste afdelingen en districten inmiddels een bezinning op de organisatorische situatie heeft plaatsgevonden, is er van de suggestie van partijvoorzitter HOEKSTRA, om zonder aanzien des persoons minder bekwame krachten door andere te vervangen, nog slechts weinig gerealiseerd. De partijleiding heeft getracht zelf een bijdrage te leveren aan een beter functioneren van de partij door, terwille van een grotere betrokkenheid van de partijafdelingen bij het werk in de vertegenwoordigende lichamen, het speciale instructie-apparaat voor gemeenteraadsleden op te heffen.

Ook in de interne gang van zaken in het district Amsterdam heeft de partijleiding geprobeerd verbetering aan te brengen door de benoeming van de heer M. HAKS tot politiek secretaris in maart 1971. Dat de manier waarop de nieuwe politiek secretaris de zaken in het belangrijkste CPN-district aanpakt door de partijleiding wordt gewaardeerd, moge blijken uit het feit dat het houden van een inleiding over de aanpak van het bedrijfswerk tijdens de vergaderingen van het partijbestuur op 27 en 28 november aan hem werd toevertrouwd, terwijl hij niet eens deel uitmaakt van dat college. Dat de positie van de heer HAKS in de partij uitstijgt boven die van politiek secretaris van het Amsterdamse district blijkt bovendien uit de mate waarin hij betrokken werd bij het initiatief tot oprichting van het "Comité tot wijziging van de nederlandse buitenlandse politiek" en uit zijn deelname aan de besprekingen, die met een delegatie van de (Noord-)Koreaanse Werkers Partij werden gevoerd.

Versterking van de organisatie zou o.a. tot uitdrukking moeten komen in succesvolle campagnes voor de abonnee- en ledenwerving. De ledenwerfcampagne, die loopt van 1 oktober 1971 tot 1 juni 1972 en zou moeten resulteren in een winst van 2000 leden, geeft momenteel een dieptepunt te zien.

De werving kan het verlies niet goedmaken. Ook bij het winnen van abonnees zijn - zelfs in oktober "de Maand van de Pers" - niet de resultaten behaald, die de partij zich tot taak gesteld had om de dalende tendens in het abonnee-bestand tot staan te brengen.

Betere resultaten worden geboekt bij de financiële acties. Ondanks het feit dat in 1971 drie financiële acties werden gevoerd (een campagne voor het verkiezingsfonds, een donatie- en een kerst-enveloppen-campagne) is de opbrengst ervan niet beneden de verwachtingen gebleven.

* *

De CPN op sociaal-economisch terrein

Organisatie bedrijfswerk

Het "Landelijk bedrijfsbureau" van de CPN oogste in 1971 aanmerkelijk minder succes dan in de jaren 1969 en 1970. De rol van de heer W. HARTOG beperkte zich grotendeels tot het assisteren in het bedrijfswerk in het Amsterdamse CPN-district en de Zaanstreek en tot pogingen een actieve Spoorweg-bedrijfsgroep te formeren. De enkele door de heer F. MEIS "geadviseerde" acties leverden niet datgene op wat de partij ervan verwachtte en evenmin slaagde hij erin de actiecomité's te vervangen door bedrijfsgroepen.*) De heer W.J.A. NIEUWENHUYSE kreeg kritiek van de partijleiding te verduren o.m. omdat hij als "Landelijk leider van bedrijfswerk en economie" onvoldoende slagvaardig had gereageerd op de situatie in de bedrijven. Ten aanzien van het gehele bedrijfswerk van de CPN werd door de partijleiding geconstateerd, dat te weinig de partij-politiek tot uitdrukking was gekomen en teveel achter het NVV aangelopen was. Om dit te corrigeren werd een reorganisatie noodzakelijk geacht, die in het laatste kwartaal van het afgelopen jaar geleidelijk aan werd doorgevoerd.

Om de leden van het "Landelijk bedrijfsbureau" te adviseren en tevens enigszins te ontlasten werd een "Commissie voor het bedrijfswerk" in het leven geroepen. Van deze commissie maken o.m. deel uit de heren M. JAN SEN, voorzitter van de communistische bouwvakbond ABWB, en M. HAKS, verantwoordelijk voor het bedrijfswerk in het Amsterdamse CPN-district. Verder bedrijfsverantwoordelijken uit Rotterdam en Zaanstreek. De heer HAKS bracht reeds de reorganisatie in het bedrijfswerk in Amsterdam en omgeving op gang, waarbij de partij-afdelingen nauwer bij het bedrijfswerk werden betrokken.

Tijdens de eind november j.l. gehouden partijbestuurszitting van de CPN kwam uiteraard ook de verhouding tot de vakbeweging (i.c. NVV) aan de orde. De mening van de vakbonden is - aldus de CPN-leiding - niet altijd maatgevend en de loonstrijd is niet het exclusieve terrein van de vakbeweging. Daarom wordt een geduldige en systematische opbouw van het bedrijfswerk noodzakelijk geacht. Dit werk zal moeten steunen op hechte samenwerking tussen plaatselijke of buurtafdelingen enerzijds en bedrijfsgroepen anderzijds.

*) CPN-leden werkzaam in hetzelfde bedrijf, die de partij informeren over de situatie in dat bedrijf en daarin eventueel agitatie voeren.

Internationale solidariteitsactie

Enig succes wist de CPN-leiding te boeken met de solidariteitsactie, die zij opzette t.b.v. de scheepsbouwarbeiders van de Schotse "Upper-Clyde"-werven. Door de bedrijfsgroepen van drie Amsterdamse werven werd in juni een solidariteitscomité geformeerd, dat met steunlijsten op de metaalbedrijven ging werken. Een tweetal "shopstewards" (vakbondskaderleden) werd uitgenodigd de strijd tot behoud van de werkgelegenheid in Schotland te komen toelichten op vergaderingen in Amsterdam, Rotterdam en Oost-Gröningen. Voor deze vergaderingen bestond buiten de CPN vrijwel geen belangstelling. Pogingen van de CPN-leiding de solidariteit met de Schotse arbeiders weer op gang te brengen na de zomervakantie mislukten, waardoor ook deze activiteit verliep.

Oost-Gröningen

Grote aandacht besteedde de CPN aan de NVV-NKV-demonstratie op 17 april 1971 te Gröningen. Via de actiecomité's en de partij-afdelingen werden de arbeiders opgeroepen in grote aantallen deel te nemen aan deze demonstratie tot behoud van werkgelegenheid in Noord-Nederland. In het kader van de (toen nog) gepropageerde samenwerkingsgedachte verbood de leiding van het Gröningse CPN-district het meevoeren van partij-politieke leuzen. Wel wilde men proberen om via spreekkoren ook de heer MEIS op het spreekgestoelte te krijgen. De organisatoren van de demonstratie hadden echter zodanige maatregelen genomen, dat dit kon worden voorkomen, waardoor aan de heer MEIS de mogelijkheid ontnomen werd, zijn "imago" van succesrijk actieleider te verbeteren. Op hem was namelijk reeds kritiek uitgebracht, omdat hij enkele loonacties niet had willen voeren ondanks verzoeken van de daarbij betrokken actiecomité's. Aangezien hij in de afloop van deze acties weinig vertrouwen had, wilde hij voor de verkiezingen niet het risico lopen betrokken te zijn bij een kennelijke nederlaag.

Een betere kans leek de heer MEIS echter in juni j.l. te krijgen, toen het confectie-concern "Gröninger Kleding Unie NV" aankondigde over te gaan tot een drastische reorganisatie, waarbij o.m. de dochter-onderneming "Grol NV" te Nieuwe Pekela zou moeten worden opgeheven. In een manifest van het ijlings opgerichte "Actiecomité Grol" werd van de vakbonden geëist, dat zij hun woord (van 17 april) gestand zouden doen en niet zouden berusten in een bedrijfssluiting alvorens

er nieuwe werkgelegenheid was geschapen. De CPN speelde zelfs met de gedachte van een "bedrijfsbezetting". Doordat de regering op 23 juli besloot garanties te verstrekken voor vestiging van nieuwe werkgelegenheid in het "Grol"-pand, werden ook aan deze CPN-actie verdere mogelijkheden ontnomen.

In de eerste week van oktober gingen de arbeiders van de "Nieuwe Noord-Nederlandse Scheepswerven" te Groningen in staking voor een aantal looneisen. De directie van het bedrijf weigerde echter met het actiecomité te onderhandelen en dreigde na een week met ontslag van iedere staker, die niet onmiddellijk het werk hervatte. Omdat ook de actie met steunlijsten op een mislukking was uitgelopen, capituleerde het actiecomité.

*
* *

De Vereniging "Nederland-USSR"

De Vereniging "Nederland-USSR" is sedert de breuk met de CPN in 1967 in sterkere mate dan voorheen in politiek opzicht van betekenis. Hoewel in de doelstelling de politiek zorgvuldig is buitengesloten, ontkomt men er in de bijeenkomsten op cultureel terrein, die regelmatig in allerlei plaatsen worden gehouden, niet aan ook op politiek gebied stelling te nemen. Gelet op de relatie met de Sowjet-Ambassade en gezien het feit dat vele communisten buiten de CPN in de vereniging politiek onderdak gevonden hebben, is het niet zo verbazingwekkend dat de vereniging in april 1971 bereid bleek een tegendemonstratie op touw te zetten op dezelfde dag dat bij het gebouw van de Sowjet-Ambassade geprotesteerd werd tegen de behandeling van joodse burgers in de Sowjet-Unie. Meer openlijk bedreef de vereniging politiek door zich in haar maandblad "NU" uit te spreken ten gunste van een Europese Veiligheidsconferentie naar Sowjet-model; in verband daarmee nam de algemeen secretaris van de vereniging, de heer GOUDKUIL, in november deel aan een congres van vriendschapsverenigingen in Rome, waar tijdens een nabespreking de Europese Veiligheid aan de orde zou komen.

Een van de hoogtepunten in de culturele activiteiten van de vereniging in 1971 vormde ongetwijfeld de verlenging met vijf jaar van het cultureel accoord tussen de Vereniging "Nederland-USSR" enerzijds en de Unie van Sowjetverenigingen van vriendschap en culturele betrekkingen met het buitenland anderzijds, waarbij tevens een cultureel "jaarplan" voor 1971 werd ondertekend. Een tweede hoogtepunt was de manifestatie "Sowjettijdgenoten - de USSR vandaag", die als onderdeel van het "jaarplan" in oktober werd gehouden en in kringen van de vereniging een groot succes wordt genoemd.

Organisatorisch bevindt de vereniging zich in een gunstige positie als gevolg van de groei van het ledental tot ± 4000 en een meer efficiënte taakverdeling in het Hoofdbestuur. Niettemin heeft bij de leiding van de vereniging de vrees bestaan, dat minder goede tijden voor de deur zouden staan, toen in maart de aanwezigheid van de "Waarheid"-journalist G. POTHOVEN bij het 24ste CPSU-congres werd geïnterpreteerd als het begin van een betere verstandhouding tussen CPN en CPSU, waardoor de positie van de vereniging in het geding zou kunnen komen.

Op een ander vlak ligt de mogelijkheid dat concurrentie onderzonden zal worden van de eveneens dissident communistische Vereniging

voor Culturele Uitwisseling (VCU). Op grond van een voorspoedige groei in de afgelopen jaren heeft de VCU in december het eerste nummer van een maandblad (eveneens VCU geheten) doen verschijnen, dat beoogt de onderlinge band tussen de leden te versterken en tevens een taak toebedeeld zal krijgen bij pogingen de vleugels wijder uit te slaan.

*
* *

De inzet van de pro-Russische communisten ten behoeve van de Europese Veiligheid

De pro-Russische dissidente communisten die, voorzover zij geen onderdak gevonden hebben in het bestuur van de vereniging "Nederland-USSR", een weinig homogeen gezelschap vormen en ten dele gegroepeerd zijn rond bladen als "Links-Om" en "Communistische Notities", hebben voornamelijk in het laatste kwartaal van 1971 de aandacht op zich gevestigd door hun optreden als promotors van de Europese Veiligheidsgedachte. Het aanvankelijk streven om te komen tot de oprichting van een nationaal comité voor Europese Veiligheid is gestrand op het gebrek aan medewerking van de personen, die in aanmerking waren gebracht om in bedoeld comité zitting te nemen. Wel is men erin geslaagd een zodanig aantal jongeren voor de Europese Veiligheid te interesseren dat een "Nederlands Jongerencomité voor Europese Veiligheid en Samenwerking" kon worden geformeerd.

De noodzaak om in Nederland activiteiten inzake Europese Veiligheid te ontwikkelen drong zich op toen bleek, dat reeds in vele landen op instigatie van de communistische partijen, nationale comité's waren opgericht, waarin verschillende maatschappelijk en politieke richtingen zijn vertegenwoordigd. Het is de bedoeling dat met behulp van de nationale comité's kandidaten worden gewonnen voor een medio 1972 te houden Europees Volkerencongres, dat als representant van de Europese publieke opinie zich met gezag zal kunnen uitspreken voor het houden van een Europese Veiligheidsconferentie op staatsniveau en de resultaten daarvan in pro-Sowjet richting zal kunnen beïnvloeden.

De eerstvolgende consultatieve bijeenkomst vindt op 11, 12 en 13 januari in Brussel plaats. Dankzij de inspanningen van de pro-Russische dissidenten zal er ook van Nederlandse zijde aan worden deelgenomen. De door hen samengestelde vertegenwoordiging (een drietal dissidente communisten) voldoet uiteraard niet aan de door de Belgische organisatoren gestelde normen inzake het representatief zijn voor brede lagen van de bevolking.

De CPN en haar mantelorganisaties onthouden zich nadrukkelijk van enige activiteit op dit gebied.

*
* *

De mantelorganisaties van de CPN

Het Algemeen Nederlands Jeugd Verbond, de Nederlandse Vrouwen Beweging en Verenigd Verzet 1940-'45 (de naam van mantelorganisatie nauwelijks waarmakend omdat de CPN-invloed op deze organisaties amper verkapt te noemen is), hebben in 1971 geen van alle een bloeiend verenigingsleven gekend.

Tijdens de verkiezingscampagne hebben zij zich traditiegetrouw op deelgebieden ingezet voor het eisenpakket van de CPN en daartoe demonstraties en vergaderingen georganiseerd, waarbij zoveel mogelijk getracht werd aansluiting te krijgen bij andere organisaties.

De NVB, die op 7 september haar 25-jarig bestaan vierde met een tegen het regeringsbeleid gerichte demonstratie in Amsterdam, besteedde verder aandacht aan de kwestie Vietnam en aan de situatie bij het onderwijs, die met name aan de orde kwam tijdens het congres dat op 30 en 31 oktober werd gehouden. Organisatorisch bracht het congres weinig nieuws; het hoofdbestuur werd met enige leden versterkt en als opvolgster van voorzitter H. de VOS-Krul werd aangewezen mevrouw G. van der LAAN-Woudenberg.

Meer dan de CPN heeft het ANJV successen geboekt bij het streven andere organisaties bij haar activiteiten te betrekken. De initiatieven die het ANJV ontplooidde in verband met de positie van de werkende jongeren verkregen steun van een aantal studenten- en politieke jongerenorganisaties. Ook de activiteiten ten behoeve van de vrijlating van de Indonesische communistische jeugdleider SUKATNO werden door andere jongerengroepen ondersteund. Organisatorisch vormt het ANJV echter een weinig hechte groepering, waarin alle activiteiten door slechts enkelen worden gedragen. Het 13de congres, dat gepland was voor medio december, is dan ook voor onbepaalde tijd uitgesteld om eerst intern orde op zaken te kunnen stellen.

De activiteiten van Verenigd Verzet 1940-'45 (en de aangesloten concentratiekampcomité's) bleven beperkt tot het handhaven van de onderlinge band en het geven van voorlichting middels de uitgegeven periodieken. De organisatie trad in de openbaarheid in november, met een protestbrief aan de Minister van Justitie naar aanleiding van een eventuele vrijlating van de in Breda gevangen zittende oorlogsmisdadigers.

*
* *

De pro-chinese beweging in Nederland

De verdeeldheid, die de pro-chinese beweging van de begintijd af heeft gekenmerkt, is in het afgelopen jaar in versterkte mate aan de dag getreden. De aandrang, die steeds van chinese zijde werd uitgeoefend, onder meer tijdens de bezoeken die door delegaties van KEN(ML), BNML en Rode Jeugd in 1971 aan de Chinese Volksrepubliek werden gebracht, om wat meer eenheid in de pro-chinese gelederen te brengen, is in het tegendeel verkeerd. De KEN(ML) onderging na een maandenlang dierend conflict een splitsing, waardoor de pro-chinese beweging met een nieuwe groepering werd verrijkt: de Kommunistische Partij Nederland (Marxistisch-Leninistisch).

In de Rode Jeugd ontstond onenigheid over de terroristische lijn die met name door de Lindhovense afdeling in praktijk gebracht werd. De afdelingen Amsterdam en Kampen belegden als gevolg daarvan zelfstandig een congres en besloten hun activiteiten voort te zetten onder de naam Rode Jeugd (Marxistisch-Leninistisch).

Op het maatschappelijk en politiek gebeuren hebben de pro-chinese groepen weinig invloed kunnen doen gelden. KEN(ML), KPN(ML) en de Rode Jeugd hadden een groot deel van hun energie nodig om de interne conflicten tot een oplossing te brengen. Van de overige groepen heeft de BNML grote moeite om elke maand haar blad, "De Rode Vlag", gevuld te krijgen; bovendien beschikt de BNML, evenals de MLPN, over een zodanig geringe aanhang, dat op eigen kracht nauwelijks initiatieven tot ontplooiing gebracht kunnen worden.

*
* *

Toenemende activiteit van Spaanse CP in Nederland

In 1971 bleek de activiteit van de Spaanse CP in Nederland te zijn toegenomen, ongetwijfeld mede onder invloed van een aantal gebeurtenissen in Spanje zelf. Hiertoe mogen zeker gerekend worden de grote stakingsacties in Spanje o.l.v. de "Arbeiderscommissies", die door de Spaanse CP gecontroleerd worden, en de toenadering tussen diverse politieke groeperingen met als resultaat het samengaan in een "Verdrag voor de bevrijding van Spanje". In de tot standkoming van dit verdrag speelde de Spaanse CP een belangrijke rol, wat haar positie

ten goede kwam.

In Nederland droeg aan de verbetering van het "imago" van de Spaanse CP o.m. bij de solidariteitsactie van de "Acción Fuego" ("Actie Vlam" zie MO 12-1970) t.b.v. Spaanse politieke gevangenen en de mede door Utrechtse studenten uitgegeven bedrijfskrant voor gastarbeiders "Onze krant", welke in vier talen (Nederlands, Frans, Spaans en Portugees of Grieks) verschijnt. Daarnaast werden grote aantallen brochures en boekwerken in de Spaanse taal verspreid, waarin de communistische leer wordt toegelicht. Ook de Spaanse communistische tijdschriften "Información Española" (Spaanse Informatie) en "Mundo Obrero" (Arbeiderswereld) werden meer verkocht.

De CPN-leiding nam in het laatste kwartaal van het afgelopen jaar een duidelijker standpunt in t.a.v. gastarbeiders, die (volgens de CPN-leiding) door het bedrijfsleven zijn binnengehaald om een angstpsychose m.b.t. de werkeloosheid te veroorzaken. Daarom acht zij het garanderen van gelijke politieke en sociale rechten aan de buitenlandse werknemers een noodzaak voor de Nederlandse arbeidersklasse. T.a.v. de Spaanse CP werd door het CPN-partijbestuur gesproken over zeer goede contacten. Dit wordt verklaard door het standpunt, dat de door Santiago CARRILLO SOLARES geleide Spaanse CP inneemt in de controverse Moskou-Peking en dat vrijwel overeenstemt met het CPN-standpunt.

Geconstateerd werd dat de Spaanse CP thans o.m. afdelingen heeft gevestigd in Utrecht, Amsterdam, Beverwijk, Rijnmond en Scheldemond. Daarnaast zouden "Arbeiderscommissies" zijn opgericht te Rotterdam e.o. In Amsterdam ging de Spaanse CP-afdeling samen met Portugese communisten er toe over een nieuwe mantel-organisatie "Asociación Cultural Hispano-Portuguesa" (Spaans-Portugese Culturele Vereniging) te vormen, die enkele filmvoorstellingen organiseerde, waarbij zij kennelijk steun kreeg van de vereniging "Nederland-USSR".

*
* *

Het 4e Congres van de BWA

Ongeveer 2 jaar na haar oprichting (op 29 november 1969 te Utrecht) organiseerde de Bond voor Wetenschappelijke Arbeiders te Amsterdam op 20 en 21 november 1971 haar vierde Congres. (Voorgaande congressen werden respectievelijk in januari, april en december 1970 gehouden.)

Dit vierde Congres werd, in tegenstelling tot het voorgaande, waarop een politieke analyse van de maatschappij en de consequenties daarvan voor de motivatie van de wetenschappelijke arbeiders op abstracte wijze bediscussieerd werden, nagenoeg geheel besteed aan meer praktische problemen. Bediscussieerd werden voornamelijk: de relatie van de BWA tot de vakbonden, de organisatie van de vakgroepen in de BWA en de verhoudingen tussen het bestuur (de "centrale groep") en de verschillende groepen.

Sinds haar oprichting heeft de BWA zich voornamelijk bezig gehouden met twee aspecten van het wetenschappelijk onderzoek, te weten de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek en de zeggenschap van de onderzoeker over het gebruik van de door hem gevonden resultaten. Het benadrukken van deze aspecten leidde tot een organisatie die erop gericht was de leden over de grenzen van hun respectieve vakgebieden heen te bundelen, hetgeen resulteerde in het opzetten van themagroepen, waarin problemen door academici uit verschillende vakgebieden bestudeerd werden. Boven deze op vrij willekeurige wijze bijeengebrachte "wetenschappelijke arbeiders" functioneerde de "centrale groep", die poogde stuwend en coördinerend te werken.

In de praktijk bleek deze organisatie, die in wezen gebaseerd was op de min of meer toevallige belangstelling van een BWA-lid voor een bepaald onderwerp, slecht te voldoen. Van de vele themagroepen die kort na de oprichting ontstonden, functioneren er op dit moment nog maar enkele, terwijl de twee voornaamste, te weten het "Suriname comité" (voorheen "Aluminiumcomité") en het "Comité voor Wetenschap en Techniek voor Vietnam, Laos en Cambodja" een min of meer zelfstandig leven zijn gaan leiden.

Deze ervaring, die resulteerde in een vermindering van belangstelling onder de eens zo enthousiaste BWA-leden, leidde tot een interne discussie over de organisatie van de BWA.

De vorming van een tweetal vakgroepen, te weten de "Kritische Artsen" in 1970 en de "Vakgroep Chemici" in 1971 luidde een nieuwe periode in. Vooral het succes van de "Kritische Artsen" (die door

hun acties binnen de standsorganisatie van medici, de "Koninklijke Maatschappij ter bevordering van de Geneeskunst", ruime publiciteit kregen) maakte dat men zich in de BWA ging bezinnen over de wenselijkheid de organisatie om te vormen tot een federatie van vakgroepen. Voorstanders van deze organisatie stelden dat dit de volgende voordelen zou opleveren:

1. de groepering op basis van het vak is een "natuurlijke groepering,
2. het is gemakkelijker als homogene groep naar buiten op te treden,
3. de drempelvrees zal minder zijn wanneer een academicus in een vakgroep terechtkomt,
4. door een meer gelijkgerichte belangstelling binnen een groep van vakgenoten kunnen concrete problemen beter vanuit één visie aangepakt worden,
5. wanneer een probleem is opgelost hoeven de leden van de groep geen energie te verspillen om een nieuwe groep op te zetten.

Als nadeel werd genoemd dat het bijzonder moeilijk zou zijn de activiteiten van de min of meer autonome vakgroepen, noodzakelijkerwijs bestaande uit leden met een sterk wisselende mate van "politiek bewustzijn", landelijk te coördineren.

De discussies tijdens het congres gingen echter nog verder. Een groepering binnen de BWA pleitte namelijk voor het omvormen van de BWA tot vakbond, aangezien vooral in de beide reeds bestaande vakgroepen "in verband met de economische ontwikkelingen" de behoefte bestond meer nadruk te gaan leggen op de belangenbehartiging van "kritische academici". De woordvoerder van deze groep, drs T. REGTIEN, stelde zelfs: "De BWA moet een vakbond worden, of verdwijnen". De meerderheid van de BWA wilde op dat moment echter niet zo ver gaan. Aan het einde van het congres wist men zich tenslotte op het volgende gemeenschappelijke uitgangspunt te verenigen:

"De maatschappelijke positie van elke wetenschappelijke arbeider wordt bepaald door de voorwaarden die door het kapitalistische produktiesysteem geschapen worden. De inhoud van zijn wetenschappelijk werk, de wijze waarop hij het verricht en waarop de resultaten van zijn werk worden gebruikt, worden door dezelfde voorwaarden bepaald. Zijn "vrijheid" blijkt bij bepaalde uitbreidingen van zijn werk want alleen het systeem stelt de grenzen. Bij het opzetten van of het volharden in systeem-onwelgevallig werk zal zijn kwetsbare maatschappelijke positie blijken.....

"De taak van de BWA is het behartigen van de belangen van de wetenschappelijke arbeider, waaronder moet worden verstaan alle aspecten van arbeidszekerheid en inkomen en die van inhoud en gebruik van zijn werk. Deze belangenbehartiging moet gebeuren in samenwerking met en afgestemd op nader te bepalen organisaties en actiecomité's van de werkende bevolking in Nederland".

Verder dan deze, vrij vage, formulering ging het congres niet. Wel bleek er behoefte te bestaan de uitgangspunten van de BWA in hun geheel te herformuleren, waartoe een commissie werd ingesteld (met als leden o.a. de BWA-oprichter drs P. COHEN, drs T. REGTIEN en drs F. MOLL. *)

Tenslotte hield het congres zich bezig met de interne democratie, met name in verband met de taak van de reeds genoemde "centrale groep". Deze groep, bestaande uit een aantal oprichters van de BWA (waaronder drs P. COHEN) en een wisselend aantal "activisten", functioneerde totnogtoe als een autonome eenheid in de BWA, zonder dat er van enige duidelijkheid met betrekking tot taak en verantwoordelijkheid ten opzichte van de leden sprake was. Aangezien men veel kritiek had op deze "vrijblijvende" en individualistische organisatievorm werd besloten de huidige centrale groep tot "voorlopig bestuur" te benoemen. Tijdens het volgende congres, dat uiterlijk eind maart 1972 gehouden zal worden, zal vervolgens een nieuw bestuur gekozen worden, en wel op basis van het door de hierboven reeds genoemde heroriënteringscommissie opgestelde nieuwe manifest.

Het volgende congres zal zich moeten uitspreken over alle onderwerpen die op dit congres van november 1971 besproken zijn.

Wanneer de ontwikkelingen die zich in het laatste jaar hebben voltrokken echter in dezelfde richting voortgaan, ziet het er naar uit dat ook de BWA een soort "politieke vakbond" wordt, waarmee de BWA zich aansluit bij de ontwikkeling in de studentenwereld.

*) T. REGTIEN is mede-oprichter geweest van de Studentenvakbeweging (SVB) en een bekend voormalig studentenleider. P. COHEN is oud-bestuurder van de SVB en oud-voorzitter van de Algemene Studentenvereniging Amsterdam (ASVA). F. MOLL is een bekend Surinaams nationalist, die de laatste tijd echter als zodanig niet meer op de voorgrond treedt.

GIEREK's machtspositie hechter na het Poolse partijcongres

Op 6 december is door de eerste secretaris van de PVAP (Poolse CP), Edward GIEREK, het zesde partijcongres geopend, bijna een jaar eerder dan statutair is vastgelegd en bijna een jaar na de machtswisseling van december 1970.

Deze vervroeging demonstreert niet alleen het vertrouwen dat de sinds medio december 1970 grondig gewijzigde partijleiding heeft in de door haar gevoerde consolidatiepolitiek, maar ook dat haar positie voldoende sterk is voor het tot stand brengen van mutaties in het centraal comité. Het partijcongres, dat o.a. tot taak had het nieuwe CC te kiezen, werd duidelijk nu bijeengeroepen met het doel het beleid van GIEREK c.s. een sterkere basis te geven.

Voor GIEREK is 1971 het jaar geweest waarin hij te maken had met ontevredenheid onder de arbeiders en met verzet binnen de PVAP van die kaderleden, die zich in hun posities bedreigd voelden. Het is ook het jaar geweest waarin hij zijn voornaamste rivaal, de voormalige partijsecretaris MOCZAR, op een (doodlopend) zijspoor wist te rangeren en zijn eigen positie aanzienlijk wist te versterken, o.a. ook door het merendeel van de regionale eerste PVAP-secretarissen te vervangen.

Het is voorts het jaar geweest, waarin hij een begin moest maken met de hervorming van ouderwetse economische structuren en prioriteiten.

Dit alles onder het wakend oog van het Kremlin, dat in eerste instantie alleen maar belangstelling had voor een zo snel mogelijke stabilisering van de binnenlandse toestand in Polen. Toen in de eerste maanden van het jaar door de Poolse arbeiders en intellectuelen eisen werden geformuleerd, waarvan inwilliging belangrijke afwijkingen van "de ware leer" tot gevolg zou hebben, werd deze belangstelling zo mogelijk nog groter.

GIEREK, die het vorig jaar minstens zes keer een bezoek bracht aan de Sowjet-Unie, werd daarmee in een moeilijke positie gebracht.

Voor zijn streven naar consolidering van de binnenlandse toestand en naar verbetering van de economie had en heeft GIEREK de hulp nodig van de "werkende klasse" en andere belangrijke groeperingen binnen het Poolse volk.

Hij is hier o.a. in geslaagd door verbeteringen tot stand te brengen in het stelsel van lonen en prijzen, door een nieuwe arbeidswetgeving en een nieuwe wet op het vakverenigingswezen in het vooruit-

zicht te stellen, door voor de komende vijf jaar de productie van meer consumptiegoederen en de bouw van meer woningen aan te kondigen.

Tot de in Polen machtige R.K. kerk zocht hij toenadering door volledige normalisatie in de betrekkingen in het vooruitzicht te stellen en door de kerk het eigendomsrecht te geven over de kerkelijke goederen in de voormalige Duitse gebieden. Hij liet tijdens een toespraak in september blijken dat het bestaan van een "tweede-rangs"-status voor de Poolse Katholieken niet zijn instemming had.

Voorts kwam hij tot belangrijke hervormingen in de landbouwpolitiek, voor de omvangrijke categorie zelfstandige boeren deed hij herhaalde malen een beroep op Poolse intellectuelen en niet-PVAP-leden tot medewerking aan de opbouw van het land en streefde hij naar een "dialoog" tussen partij en volk en naar een beleid dat "voor allen begrijpelijk en duidelijk" moet zijn.

Bij het nemen en in het vooruitzicht stellen van deze en andere maatregelen was GIEREK ongetwijfeld gebonden aan de eisen, die door BREZHNEV c.s. worden gesteld. Al was het alleen maar, omdat hij voor verbetering van de economische toestand in belangrijke mate aangewezen is op ondersteuning van de Sowjet-Unie en andere "socialistische" landen. GIEREK lijkt erin geslaagd Moskou ervan te overtuigen dat, hoewel bepaalde aspecten van de PVAP-politiek afwijken van die van de CPSU, hij beschouwd moet worden als de enige man die in staat is ervoor te zorgen dat in Polen die stabiliteit heerst, waarin Moskou zo is geïnteresseerd. En dat hij, wat misschien belangrijker is, beschouwd moet worden als een overtuigd bestrijder van het revisionisme, als een "internationalist" en vriend van de Sowjet-Unie. Vooral deze laatste aspecten werden door GIEREK in zijn rede tot het congres op 6 december bij herhaling benadrukt.

Meer dan eens onderstreepte hij de noodzaak tot "meedogenloze strijd" tegen het revisionisme, dat niets meer en niets minder is dan een aanval op "de fundamentele basis van onze ideologie", en veroordeelde hij de ideologische tekortkomingen van het GOMULKA-regiem. Daar knoopte hij overigens de uitspraak aanvast dat de PVAP "dogmatische verharding" en "subjectivisme, dat gekarakteriseerd wordt door gebrek aan vertrouwen in de werkende klasse" te boven is gekomen.

Zijn vriendschap voor de Sowjet-Unie werd door GIEREK bij herhaling beklemtoond. Onder meer door te stellen dat de toekomst van

Polen ten nauwste verbonden is met die van de Sowjet-Unie en door te wijzen op de belangrijke rol die de broederlijke banden met dit land spelen in de bepaling van de Poolse buitenlandse politiek. Evenals trouwens andere Oosteuropese leiders liet hij niet na de betrekkingen en de samenwerking binnen "de socialistische gemeenschap" uitvoerig aan de orde te stellen, waarbij de uiteraard niet vertegenwoordigde CP-China aan de kaak werd gesteld.

Toch lijkt deze voor de Poolse partijleiding gecompliceerde situatie - geconfronteerd als zij wordt zowel met vaak verregaande verwachtingen van belangrijke groepen binnen het Poolse volk als met de eisen van haar "zusterpartijen" - de aanwezigheid van latente conflicten in zich te dragen. Volgens de Neue Zürcher Zeitung van 7 december zou zich nog op 10 november, toen GIEREK een bezoek bracht aan Moskou, een uit deze situatie voortkomend conflict met BREZHNEV hebben gemanifesteerd over het door de Poolse partijleiding aan het zesde PVAP-congres voor te leggen actieprogramma.

Illustratief voor de Poolse situatie is dat dit program ter congresse in een 19-tal commissies samen met niet-PVAP-leden op de derde congresdag is besproken. GIEREK heeft voor het congres bij herhaling gesteld dat daarin dan veranderingen zouden kunnen worden aangebracht.

BREZHNEV zou nu op 10 november zijn bezwaren hebben laten horen o.m. tegen in dit program aangekondigde specifieke Poolse modellen voor partij, staat en economie*) en zich voorts hebben uitgesproken tegen

*) Blijkbaar gingen deze voorstellen de voormalige Poolse president en partijleider OCHAB, die sinds eind 1968 (voorzover bekend) geen enkele staats- en partijfunctie meer bekleedt, niet ver genoeg. In een tijdens het partijcongres onder de gedelegeerden circulerend alternatief program, dat sterk de geest ademt van de Praagse lente, doet hij de officiële partijanalyse over de decemberonlusten af als "eenzijdig en oppervlakkig", wijst hij op de noodzaak van een effectieve controle op partijinstanties van alle niveaus, uit hij de beschuldiging dat in het verleden de veiligheidsdienst zich boven de partij geplaatst had, eist hij verwijdering van bureaucraten, carrière-zoekers e.d. uit partij- en staatsapparaat en stelt hij een diepgaande verandering voor van het electorale stelsel. Volgens hem zou de tijd rijp zijn voor een deelname aan de verkiezingen van de bestaande politieke partijen en eventueel van partijlozen met eigen kieslijsten, hetgeen z.i. een belangrijke bijdrage zou leveren aan de verbetering van het imago van de PVAP.

de voorgenomen omvangrijke personele mutaties in partij- en staatsapparaat. Wat ook de uitslag van deze bespreking tussen BREZHNEV en GIEREK geweest is, het lijkt er voorshands - gezien de uitlatingen tijdens het congres over o.a. de te volgen investeringspolitiek en de verhouding tussen planning en management - niet op dat GIEREK volledig heeft gecapituleerd voor de eisen van de CPSU-leider. Hetzelfde kan geconcludeerd worden uit de omvangrijke mutaties in het centraal comité.

Drie dagen voor de opening van het congres had GIEREK overigens nog tijdens een toespraak voor mijnwerkers in Silëzië uitdrukkelijk gesteld zijn "voorgenomen plannen te willen verwezenlijken".

Ondanks het feit dat GIEREK in zijn congresrede - sprekend over economische problemen t.a.v. de te voeren landbouwpolitiek - stelde dat het basisprincipe voor deze politiek gelegen is in een "snellere groei van de agrarische productie" gekoppeld aan "sociale veranderingen op het platteland in een socialistische richting". *) zijn er tekenen die erop wijzen dat Polen in de richting gaat van een economisch model dat afwijkt van het Sowjetpatroon. Behalve uitspraken van GIEREK zelf, zijn het vooral elementen in de rede van Politburolid en premier JAROSZEWICZ, die op de tweede congresdag sprak over het te volgen economische beleid, die hiervoor indicaties aandragen.

JAROSZEWICZ benadrukte enerzijds de belangrijkheid van centrale planning, maar stelde anderzijds dat aan individuele ondernemingen zal worden toegestaan te beslissen over hun eigen investeringen, "te doen uit eigen fondsen en uit bankkredieten". Worden daarbij zijn uitspraken gevoegd over:

- de noodzaak "formalisme en bureaucratisme" in de economische werksfeer uit te bannen,
- de noodzaak zich te laten leiden door het principe dat "degene, die het recht heeft beslissingen te nemen ook volledig verantwoordelijk is voor de resultaten en daarbij bepaalde risico's mag nemen",
- de noodzaak het principe van de eenhoofdige ondernemingsleiding op grote schaal toe te passen,
- de noodzaak dat "dergelijke ondernemingsleiders advies inwinnen bij de onderneming betrokken collectieve organen, aan deze organen informatie verstrekken, maar zelf over de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid beschikken,

*) Aan GIEREK's uitspraken in dit verband wordt overigens afbreuk gedaan door de in de loop van 1971 ingevoerde nieuwe landbouwwetgeving, die de toestand voor de grote categorie zelfstandige boeren (85%) aanzienlijk heeft verbeterd.

dan lijkt het haast vanzelfsprekend een vraagteken te plaatsen bij de mogelijkheid een grotere centrale planning te combineren met een grotere "zelfbeschikking" op ondernemingsniveau.

Gegeven de objectieve noodzaak tot productieverhoging - de beloften aan het Pools volk op het gebied van verbetering van materiële levensomstandigheden moeten worden ingelost, de export moet worden vergroot en de vorig jaar gesloten leningen met de Sowjet-Unie zullen moeten worden terugbetaald - lijkt een zekere mate van "liberalisering" van de Poolse economie niet tot de onmogelijkheden te behoren.

Een indicatie over de omvang van de personele mutaties - in het voorgaande terloops aangestipt - werd al gegeven door de samenstelling van de naar het congres afgevaardigde groepen PVAP-leden. Ongeveer 70% van deze 1815 gedelegeerden woonde voor het eerst een partijcongres bij. Toen al bleek dat tenminste 29 (van de 87) CC-leden en 30 (van de eveneens 87) kandidaatleden niet zouden worden herkozen. Zij waren namelijk niet aangewezen als congresgedelegeerden, een voorwaarde voor verkiezing in het centraal comité.

Op 10 december, toen het nieuwe centraal comité en de kandidaat-leden werden gekozen, bleken slechts 44 leden uit het vorige CC in het nieuwe tot 115 leden uitgebreide CC te zijn gekozen, daarmee een kleine 40% vertegenwoordigend. Volgens Le Monde bestaat het nieuwe CC voor het merendeel uit militante leden uit de partij-afdelingen, ligt de gemiddelde leeftijd rond de 40 jaar en kan 95% tot de GIEREK-aanhangers worden gerekend. Dat GIEREK's positie duidelijk is versterkt blijkt ook uit de samenstelling van het nieuwe Politburo en het secretariaat.

Uit het Politburo verdwenen GIEREK's vroegere en langzamerhand uitgerangeerde rivaal MOCZAR, de reeds onder GOMULKA als zodanig fungerende minister van Buitenlandse Zaken JEDRYCHOWSKI en president CYRANKIEWICZ. Deze laatste zou zich - aldus de Neue Zürcher Zeitung - in een vertwijfelde poging zijn functie in het Politburo te behouden, noodzakelijk om als president van Polen aan te blijven, tot BREZHNEV hebben gewend met het verzoek zijn invloed daartoe aan te wenden.

Opvallend is voorts dat plv. Politburolid KEPA niet de stap heeft kunnen nemen naar het volwaardig lidmaatschap van het Politburo. KEPA, die bekend staat als de voorman van de extreem-nationaal-

communistische groep der "neo-partisanen" en - hoe vreemd ook - als een man met goede relaties in Moskou, kan stellig niet beschouwd worden als een GIEREK-aanhanger. Dat GIEREK ook t.a.v. deze groep zijn positie heeft versterkt blijkt wel uit het feit dat KEPA-medestander OLSZOWSKI, hoewel gehandhaafd als Politburolid, zijn partijsecretarisfunctie heeft moeten prijsgeven. De meest opmerkelijke promotie betrof de minister van Binnenlandse Zaken SZLACHCIC, die zowel in het Politburo als in het partijsecretariaat werd opgenomen. Tot minister benoemd in februari 1971 heeft deze vroegere MOCZAR-medestander zich sindsdien nauw geïdentificeerd met GIEREK en de veiligheidsdienst gezuiverd van MOCZAR-aanhangers.

Zonder op verdere details van de mutaties in Politburo en secretariaat in te gaan, zij gesteld dat deze organen nu niet langer bestaan uit GIEREK-aanhangers, GOMULKA-sympathisanten en MOCZAR-medestanders.

Hoewel vele van de veranderingen bepaald niet onverwacht kwamen, schijnt GIEREK erin geslaagd op een duidelijke wijze zijn dominerende positie in de leidinggevende organen te bevestigen. De leden van het nieuwe Politburo en het secretariaat zijn over het geheel genomen jonger en hebben een betere opleiding gehad dan hun voorgangers. Belangrijker nog is het feit dat de meeste van hen hun trouw aan GIEREK reeds hebben bewezen en hun posities aan hem te danken hebben. Er kan nauwelijks verwacht worden dat zij het beleid van de eerste secretaris zullen tegenwerken.

Zoals verwacht werd heeft het Poolse parlement, aansluitend op de mutaties doorgevoerd tijdens het partijcongres, besloten tot een aantal veranderingen in de bezetting van ministersposten, terwijl bovendien het besluit werd genomen voor maart 1972 vervroegde verkiezingen uit te schrijven. CYRANKIEWICZ, die uit het Politburo is verwijderd, blijft - waarschijnlijk tot na deze verkiezingen - voorzitter van de Poolse staatsraad JEDRYCHOWSKI echter ruilde Buitenlandse Zaken in tegen Financiën, terwijl de niet als partijsecretaris herbenoemde OLSZOWSKI hem op Buitenlandse Zaken opvolgde.

OLSZOWSKI's benoeming zou volgens Le Monde gezien moeten worden als een concessie aan de Sowjet-Unie van GIEREK. De benoeming van een dergelijke in Moskou graag geziene dogmaticus zou mogelijk de prijs zijn die de partijleider heeft moeten betalen voor het doorvoeren

van zijn "liberale" economische beleid.

Spectaculair zijn deze laatste ontwikkelingen in Polen niet te noemen. Er zal, zoals de Frankfurter Allgemeine Zeitung het uitdrukte, ook nauwelijks iemand zijn geweest, die na de onlusten van december 1970 verwachtte dat men in Polen aan "zoiets als een grote sprong voorwaarts zou kunnen beginnen. Eerder aan een lange mars."

* * *